Ч. 262 Середа 20 падолиста (2 грудня) 1896. Рік VI

Виходить у Львові що дня (крім недїль і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Бесїда пос. Вахнянина.

(в справі обезпеченя від огню, виголошена на засїданю Палати послів дня 20 с. м.)

(Конець).

То єсть обєктивний рахунок, до котрого може кождий з нас прийти, скоро завдасть собі труду і прочитає біляньси поодиноких заведень.

Питаюсь отже — а маю право питати ся, — чи то дешева господарка, чи то дійстно ущасливлене людности, коли зуживає ся 35 мілїонів зр., щоби покрити шкоди огневі у висотї 18 мілїонів? Я бодай зовсїм иншої гадки і чую ся длятого управненим сказати тут публично, що закид, будьто би держава або край могли перенятн обезпеченє від огню лиш під труднїйшими условями, як то доси робили приватні товариства, не має зовсїм нїякої підстави.

Ба, мої панове, ми в силї робити дешевше і подати тим, що обезпечать ся, більші користи, як теперішні заведеня.

Бо коли по заведеню примусу асекурацийного устроїмо дїло в приближеню так, що поодинокі громади за дуже малу винагороду переведуть катастер будинків з оцїнкою вартости, як то стало ся в Стириї, і то як менї здає ся з малим коштом, що панове могли були довідати ся з уст Є. Екец. ґр. Вурмбрандта; коли відтак поодинокий властитель господарства або властитель дому, не видячи аґента свою премію асекурацийну віддасть разом з податком в урядї податковім; коли дальше в краю национально одностайнім установимо одно заведенє, а в краях з мішаною людностию, щоби вже наперед усунути национальні конфлїкти, два заведеня, а для менших країв знову спільні заведеня асекурацийні, — то мусять кошти такого устроєня випасти меншими, бо не будемо потребувати платити аґентів, будемо могли вречи ся належитостий від полїц, не треба буде збирати великих фондів резервових, а також не треба буде рахувати на чистий зиск і що замість 33 заведень, які тепер коротко сказавши роблять в огни, будемо могли вдоволити ся 15 або 16 заведенями та зменшеним до половини числом директорів, радників завідуючих і урядників.

Але міг би хтось на то сказати, що через таке переобразоване асекурациї огневої потерплять сильно теперішні заведеня.

Мої панове! Дїло не таке люте, як здає ся. Загибку трох заграничних і вісьмох тутешних товариств акцийних не повинен би по щирости нїхто жалувати, навіть і акціонери не повинні, тим більше, що ті товариства акцийні в своїх річних рахунках, до котрих прецї може кождий заглянути, самі признають, що они із свого інтересу, коли вже не мають значної страти, то все-таки не мають більшого чистого зиску, як що найбільше 3 до 4 процент. Отже розходило би ся лиш о істноване 22 тутешних взаїмних заведень, котрі певно заслугують на увзглядненє. З тих 22 взаїмних заведень, що працюють в огни, не належать всї до тих, що лиш викючно займають ся асекурацією від огню.

Многі з них займають ся ще й обезпеченем на иншім поли. Буде всего може 16 або 17 таких товариств, котрі роблять виключно в огни, а супротив тих товариств буде міг прецї кождий сойм при перениманю цїлої справи на край поступати коректно і льояльно, значить ся, буде міг поіменувати їх і установити, щоби они одержали виключне право до перенятя асекурациї від огню.

Наконець нехай менї буде вільно порушити ще одну справу. Сказано іменно, що по заведеню примусової асекурациї збільшить ся число пожарів. Я гадаю, що таке говорене то лиш здогад. Число пожарів з підпаленя не було доси значне, а із справоздань поодиноких статистик можете довідати ся, що підпаленя до звичайних случаїв огнів відносять ся як 683 : 8120 отже як 1 : 11. Я гадаю, що чей і в будучности будуть пожари припадати на звичайні причини, то єсть на неосторожність в уживаню огню і сьвітла, грозяче пожаром веденє ремесла, на зле вимітане коминів, громи та инші незвістні причини.

Коли-ж би число пожарів мало збільшити ся, то гадаю, що можна би тому лиху також дуже успішно тим зарадити, що установило би ся пізнїйше постанови, стремлячі до того, що не можна обезпечати цїлої вартости будинку лиш н. пр. дві третини вартости. Тогди не знайде ся нїхто, що підпаляв би свою хату на то, щоби відтак дістати лиш дві третини відшкодованя.

На тім кінчу і ставлю ще просьбу до правительства, щоби оно видало на будуче острійші огнево-полїцийні приписи і допильнувало, щоби їх точно виконувано.

Було би також добре, щоби або правительство, або будучі заведеня асекурацийні старали ся о то, аби по селах накривано хати не соломою, але або напусканими і безпечними від огню матами із соломи або якимсь кріпшим материялом. То робить велику ріжницю, бо після обчисленя припадає на 100 пожарів 81 на будинки, криті соломою, лиш 17 на криті ґонтами, а 2 на тверде крите.

9)

Дещо з технїки.

III.

Технїка а технольоґія. — Вага і значінє наук технїчних. — Технольоґія механїчна і хемічна. — Сирий материял і єго перерібка. — Олїї і живицї. — Шеляк, копаль, сандарак, мастикс, терпентина і елемі. — Каучук. — Бурштин, єго історня і значінє в торговли і промислї. — Покости і лякери.

(Дальше).

З попередного вже знаємо, що технїка єсть то штука, при помочи котрої чоловік прилаґджує собі все то, що єму потрібне до практичного житя, та використовує для своєї цїли сили природи, а що знову технольоґією називаємо науку, котра учить нас тих способів, якими чоловік робить придатним і ужиточним для себе сирий материял. Технольоґія може бути двояка. Просимо пригадати собі то, о чім вже давнїйше на сїм місци писали, н. пр. як роблять ся шини до зелїзниць і колеса від ваґонів або як відливають ся дзвони і т. п. При такій роботї маємо вже готовий материял, а розходить ся лиш о то, щоби зробити з него чи то просто рукою чи при помочи якоїсь одної або більше машин якийсь ужиточний предмет. При тій роботї зовсїм не потреба даний материял розбирати на єго первістні складові части; досить лиш знати, що він має бути такий а такий. Коли хтось робить н. пр. крісло з гнутого дерева, то єму байдуже про то, які частинки зложили ся на то, що виросло з них дерево; єму розходить ся лиш о то, щоби знати спосіб, яким досить грубі дощинки можна вигинати. Наука, котра учить таких способів, називає ся технольоґією механїчною. Але коли хтось робить н. пр. мило з лою або з якого олію, коли робить ґаз до осьвітлюваня з вугля камінного, або горівки з бараболь, то єму вже конче потреба знати, з чого той лій або олій складає ся, длячого треба додавати до него н. пр. потажу або лугу з попелу, щоби зробило ся мило; що то єсть той ґаз, що добуває ся з вугля камінного, звідки він ся в нїм бере ся і який він має бути, щоби сьвітив; що то єсть горівка, чого она зложена і як можна єї видобути з бараболь, бо прецї она безпосередно в бараболи не знаходить ся. При такій і подібній роботї треба конче знати, з чого, з яких первотворів (елементів) складають ся всї сирі материяли; як тоті первотворива сполучають ся з собою і т. д., словом, треба знати хемію, або науку о тім, з чого первістно складають ся всї тїла всї твори природи на землї. Аж коли то знає ся, коли знає ся хемію, можна брати ся штучно робити деякі пожиточні нам річи. Наука о робленю штучно таких річий, до котрих потреба знаня хемії називає ся технольоґією хемічною. Розуміє ся, що при робленю богато таких річий не треба аж конче бути хеміком, бо вже сама практика не одного учить. Давні милярі, а ще й богато теперішних не були і не суть хеміками, а мимо того робили і роблять мило. Але наука дуже а дуже помагає. Чого чоловік не придумав би в практицї і за цїлий свій вік, того виучить ся хемік за кілька лїт, і він знає дати собі з ним раду.

Коли хочемо сирий материял переабляти штучно, мусимо длятого звертати на два головні способи перерібки: чи перерабляти єго механїчно, чи хемічно. Для кождого чоловіка, що має яке небудь дїло з перерібкою сирих материялів, отже для господаря, ремісника і промисловця єсть се річ дуже важна. Зрозуміне ужитку якогось сирого материялу до відповідної перерібки приносить заводїи великий хосен, а бодай хоронить від страти. Хтось має н. пр. на своїм ґрунтї якийсь камінь. Наші люди гадають собі звичайно: ну камінь, нехай собі буде каменем та нехай лежить. Господар в иншім краю не був би так байдужний, але зараз би подумав, як вихісновати той камінь. Перше, що він би розважив, то ось що: в який би спосіб вихіснувати той камінь? Чи просто лиш лупати єго, чи тесати, отже обрабляти механїчно і як? Чи може дасть ся він зужиткувати хемічно? Так само має ся річ і з богато иншими сирими материялами. У нас н. пр. виробляють господарі богато олію, але майже нїкому й на гадку не приходить, щоби сей

З тим стоїть в тісній звязи також і премія, значить ся висота премій; а чим більше будуть внаслїдок заведеня тих мір осторожности зменшати ся пожари, тим меншою може бути і премія.

Заявляю отже, що будемо голосувати за переходом до специяльної дебати над проєктом закона.

Перегляд полїтичний.

На вчерашнім засїданю Палати послів вела ся дальше дискусия над управильненем платнї професорів унїверситетских. Пос. Дец інтерпелював мінїстра справедливости в справі укінченя лїквідациї галицкого банку рустикального.

Лїберальні члени віденьскої ради громадскої виступили з неї, однакож застерегли собі приходити на засїданя, коли будуть уважати за потрібне.

Цікаву вість подають бісмарківскі Neueste Nachr., котрі кажуть: „Деякі ґазети кажуть, що межи Австриєю а Росиєю єсть тайний договір. Не дивувала би нас зовсїм правдивість сеї вісти, тим більше, що не єсть то ані перший ані послїдний тайний договір межи Австриєю а Росиєю“.

Велике занепокоєнє викликав в Іспанії факт, що ґен. Вейлєр на Кубі уступив нагло з поля битви і вернув до столицї. О скілько доси звістно, ворохобники знову перемогли его. Він розбив їх був на дві части і хотїв був окремо кожду знищити та забрав ся був до одної; але тим часом проводир другої части Мацео пустив ся на Вавaнну і через то змусив Вейлєра вертати до столицї. Ворохобники висадили у воздух поїзд зелїзничий, що віз іспаньске войско.

Новинки.

Львів дня 1-го грудня 1896.

— Ґенеральна дирекция заряду тютюнового принимає практикантів до службы при галицких фабриках тютюну і при урядах закупна тютюну. Окінчені студенти унїверситету і академії технїчної або рільничої дістануть зараз при вступі 500 зр. евентуально 600 зр. річного адютум, а окінчені ученики середних шкіл аж по відбутю відповідної практики 400 зр. Кандидати повинні знати обі краєві мови і нїмецку. Поданя належить вносити до ґенеральної дирекциї заряду тютюневого у Відни.

— Кружок руских академиків гірничих „Чорногора“ в Лубнї (Leoben) просить нас помістити слїдуючу відозву: „З нинїшним днем зачало наше молоде товариство другий рік свого істнованя, а тим самим перебуло початок дуже тяжкий для кождого руского товариства. Цїль і стремлїня нашого товариства, як вже минувшого року в часописях руских було поміщене, всїм знані: Цїлею нашою консолїдация гірничих академиків в Лубнї, щоби в той спосіб не дати загинути руским чувствам посеред чужого нам елементу. Але що наше молоде товариство не має відповідних средств, бо обмежене лиш на вкладки малого числа членів, тому то осьмїляємо ся звернутись до всїх щиро руских патриотів: Допоможіть нам до довершеня нашого завданя словом і дїлом та причинїть ся будьто вступаючи до нашого товариства за вспомагаючих членів, будьто малими лептами — до успішного розвою нашого товариства, а тим самим до скріпленя нашої хати на чужинї, о котру і на дальше могло би опертись руске слово! Засилаючи всїм нам добра желаючим наше гірниче „Щасть Боже“ надїємо ся, що наша відозва найде відгомон в серци кождого руского патриота. За виділ: *Лев Вихaньский*, предсїдатель; *Мирослав Лаврецкий*, секретар.

— Фальшиві банкноти появили ся в Тернополи. Доси виловлено там шість таких підроблених паперів. Підозрінє о веденє торговлї фальшивими банкнотами впало на різників Ушера Басса, Лейбу Ґелера і Хаскля Зайда. Їх відставлено до суду. Фальсифікати походять імовірно з Анґлії.

— Против фальшівника банкнотів Кравтгавфа вів ся від трьох днів у Відни процес перед судом присяжних. Процес відбував ся при замкнених дверех з огляду на скандальні родинні відносини обжалованого. Кравтгавф признав ся, що він підробляв банкноти, але звалив всю вину на матїр, котра его до того спонукала. Мати-ж его відобрала собі житє ще на веснї, коли полїция хотїла еї арештувати. Кравтгавф пустив в обіг фальсифікатів на кількадесять тисячів зр.

— З Крехова пишуть нам: Впов. пан Александер Мицевский, властитель Крехова, дарував на будову тутешної школи 108 метрів каменя, 40 метрів вапна паленого і 575 метрів деревного материялу вартости 273 зр. та 100 зр. готівкою. — За той щедрий дар складаю в імени своїм і шкільної дїтвори Впов. п. Александрови Мицевскому сердечне „Спасибіг“ та гадаю, що не нарушу скромности благородного жертводавця, коли подаючи той справдї горожаньский учинок до прилюдної відомости, наведу вкінци мотто, котрим благородний жертвованець руководить ся: „Не той щасливий, що має золото, але той, що для добра близних хоче і може его ужити“. — *Бронислав Сендобецкий*, учитель з Крехова.

— Нещастє на зелїзници. З Ростова над Доном доносять, що перед кількома днями на зелїзници полуднево-всхідній поміж стациями Нахічеван і Кизьотеривкою зіткнули ся два товарові поїзди. Тринайцять возів розбило ся до крихти, а 6 возів сильно ушкоджених. З зелїзничої службы тяжко покалїчені кондуктори і палач.

— Пчоли завоювали бузьків. До „Дїла“ пишуть: Раз вподобало собі молоде бузяче супружество мою високу стодолу і нуж гнїздитись. А під стодолою, від полудня, моя велика пасїка. Втїшили ся ми новими гостями, а й я сам був цікавий на житє тих аристократів птичого роду. Ну, гнїздо скоро стало готове, панї дому вже знесла четверо яєць як гусячих а зеленковатих, сїла на них, гріє, все вже йде як найлїпше. Аж надійшов горячий червень, пчоли мілїонами бухнули в поле і шуляли аж поверх стодоли. Видно не подобало ся їм „благовоніє“ паньске на стодолї, бо гурмою стали крутити ся коло бузька, щось нїби гнївати ся сварити ся, стали й даму подзюбувати по голові, замотували ся аж у еї піре і люто жалили. Бузьок спершу клапав дзюбом голосно, видно побивав одну пчолу за другою, і ратував ся, обшкрабував пчоли з голови ногами, вставав, крилами вимахував; але хоть одних позбував ся, то других ще більше прибувало. Видить бузько, що не жарт, злетїв та в ноги, за ним пчоли роєм наздогін; вкінци позбув ся їх, бо полїтав високо й широко тай вернув. Сїдає бузько на гнїздо, але та сама біда вертає. Тнуть мухи бузька, лопає він крилами, клапає дзюбом, не дає ся як може, крутить ся, вертить ся, ховає голову під крило, але біда! — не помагає нїчого. Здіймає ся він знов і в ноги; пчоли за ним, тнуть і в лету по голих ногах, бузьок обшкрабує пчоли з ніг одною ногою то другою, і дальше летить, боронить ся, увільняє ся і по довшім часї

взглядно сирий материял використувати ще й в якийсь инший спосіб, не лиш на саму омасту або до сьвіченя в каганцях. Розуміє ся, що то нашим господарям в нинїшних часах було би вже навіть дуже трудно, а коли тут для приміру беремо олїй і хочемо дещо розказати про ужиток его і всїляких живиць в промислї, то більше лиш длятого, щоби на цікавих примірах показати, чим займає ся хемічна технольоґія і як вихісновують ся сирі материяли.

Олїй єсть то товщ, яка знаходить ся в зернї многих ростин н. пр. конопель, лену, ріпака, сонїчка, гарбузів і т. д. або в цїлих овочах як н. пр. в оливках оливного дерева. Олїй був вже давно звістний, але аж в новійших часах стали его в найрізнороднїйший спосіб уживати в промислї. Хотївши всесторонно використати олїй ростинний, треба вже знати, що він таке, з чого складає ся, бо лиш тогди можна з ним щось зробити. Всї олїї складають ся з трох первотворив: з вугля, водня і кисня, котрі однакож так суть в них з собою сполучені, що годї нам то тут кількома словами пояснити. Олїї розрізняємо двоякі: товсті і засихаючі. Олїї засихаючі не висихають так, як н. пр. вода, котра що раз більше випаровує, аж наконець зовсїм щезає; они так сказати би, тверднуть. Олїй льняний н. пр. гусне на воздусї і робить ся з него клийка, липка маса; але та переміна відбуває ся лиш дуже поволи і не вповні. Далеко борше схне сей олїй, коли до него додати н. пр. каменя т. зв. бравнштайну і огріти. Причиною того, що сей олїй схне, єсть то, що він ловить із воздуха кисень, і творить з ним, так сказати би, мішанину, котра твердне. Через додане до льняного олїю бравнштайну або якогось иншого материялу, котрий із себе випускає кисень до олїю, він схне далеко борше. Материяли ті, що додаємо до засихаючих олїїв, а котрі прискорюють їх засихане, називаємо длятого сушниками або чужим словом сіккативами (siccativ).

Вже із повисшого видимо, що треба знати при олїю, коли хоче ся знати, як его ужити, щоби мати з него значні користи. Треба мати не лиш олїй в банцї, але й олїй в голові.

Дальше показує ся, що всї олїї, чи то товсті чи засихаючі, в деяких случаях роздїлюють ся, дають з одної сторони ґлїцерину а відтак ще й рід деяких кислот. Як повисша обставина, що олїї схнуть, надає їм ужиточність до робленя з них покостів, так знов ся обставина дозваляє робити з них мило — другий важний ужиток олїїв в промислї. З конопляного олїю роблять головно т. зв. сїре мило. З олїю ріпакового роблять так само мило, а вже найбільше мила виробляють з олїю кокосового.

Можуть ще бути олїї етеричні або линучі, котрі, скоро зійдуть ся з воздухом, зараз линуть, значить ся розносять ся безконечно маленькими частинками по воздусї. Можна їх тогди пізнати у воздусї лиш по запаху. Сї олїї нас тут більше не обходять і длятого лишаємо їх на боцї. Але в звязи з тими олїями стоять живицї, о котрих тут хочемо обширнїйше поговорити, бо они в спілцї з засихаючими олїями дають покости і лякери, котрі в нинїшних часах грають в промислї дуже важну ролю.

Коли линучі (етеричні) олїї добудуть ся з ростини на верх, на воздух, хоч иноді можуть так само зійти ся з воздухом вже в самій ростинї, то гуснуть і переміняють ся на зовсїм инше твориво, зване живицею. Живиця, коли єсть розпущена в етеричних олїйцях, випливає сама з дерев і твердне на них. Она добуває ся або сама отворами, котрі случайно зробили ся в дереві, н. пр. коли дерево від морозу пукне, або вітер зломить галузку, або отвори робить в дереві иноді навіть дуже маленьке зьвірятко, або таки чоловік сам надрубує дерево і змушує его до випусканя живицї. Живицї бувають взагалї двоякі: **мягкі** або **бальсами** і **тверді** або правдиві живицї. Дальше можуть бути такі живицї, котрі випливають з теперішних дерев, і з тих дерев збирають ся, або живицї, котрі викопують ся із землї, отже живицї з т. зв. передпотопових дерев, з котрих тепер майже й слїду нема. До сих послїдних живиць належать н. пр. копаль і бурштин. Позаяк живицї займають в промислї і торговли дуже важне місце, а декотрих з них уживає ся навіть дуже часто і так загально, що кождий повинен би знати, що они суть і звідки беруть ся, длятого поговоримо тут о кождій з них окремо.

Найчастїйше уживана живиця єсть **шеляк**, котрого потребує кождий столяр до полїтури, а котрий єсть найважнїйшою складовою частию звичайного ляку до печатаня листів, а крім того уживає ся до виробу всїляких кітів, до штучних огнів, до т. зв. маринарского клию і до т. зв. електрофорів, або електричних коржиків. Шеляк приходить до нас з Азиї, іменно же з передної Індиї, з Анаму, Сияму і Суматри. Сю живицю збирають з кількох дерев, головно же в т. зв. лякового дерева (Aleurites), з малябарского дерева лякового (Butea) з якоїсь не знаної ще доси добре верби на острові Суматра, та ще з кількох инших дерев. На сих деревах жиє комашка, звана черчем або червцем, подібна до тої, котрої у нас під назвою черчу (кошелїна) уживають до крашеня. Черч той вкриває нераз зовсїм цїлі галузи і галузки, він проколює кору і зносить там свої

знов до гнїзда вертає. Жаль менї стало бузьків, що не можуть у мене жити, тож казав я людям накрити їм гнїздо рогозинею гей будкою, лишив їм один великий отвір від всходу, другий від заходу. Но бузьки налякались будки — і відрекли ся. Неодні молодята раді би щасливо мирно жити, та вороги не дають дихнути.

— **Все навиворіт.** Вогато є таких звичаїв, де Араби і Турки як-раз противно роблять від того, що ми. . Они обстригають цїлком при тїлї голову, а бороди зовсїм ні, ми противно. У нас зняти шапку перед кимсь — се значить честь віддати, а у них се знак зневаги. Входячи до мошеї (божницї), щоби Богу честь віддати, они не знимають накриви голови, а роззувають ся, а ми як-раз противно. Они всїдають на коня з правого, ми з лївого боку. При столї віддають честь гостям набираючи собі першим страви; ми собі берем на послїд. Коли нас хто спитає, чи здорова жінка, то се уважаєм за чемність і уважливість, у ориенталів се зневага. Їх жалобний стрій білий, наш чорний. У всхідних народів носять мужчини широкі спідницї, а жінки штани. Ми миєм собі руки, саджаючи їх в воду; они зливаючи руки водою.

— **Помер** о. Іларион Зарицкий, греко-кат. парох в Поморянах, дня 24-го падолиста в 56-тім роції житя, а 30-тім сьвященьства.

Запросини до передплати.

Маю честь повідомити Високопреподобне і Всечестнїйше Духовеньство, що невдовзї зачне ся друковати в нашій друкарнї в Жовкві в рускім перекладї цїнне дїльце кардинала Россіньолього п. з. „Правди вічні“ і буде виходити зошитами місячно (всїх 16). Перший зошит появить ся з початком січня 1897. Знамените се дїльце стане дуже добрим підручником так для місионарів, як для загалу Духовеньства. Хто проте з Впр. і Всеч. Отців або і вірних кождого стану хотїв би се дїльце набути, най ласкаво поперед зголосить ся до Заряду друкарнї ОО. Василиянів в Жовкві з тим заявленем, чи бажає одержати цїле дїльце разом, чи поодинокими зошитами. Передплата цїлого дїла виносить 64 кр., поодинокого зошита 5 кр.

З належним поважанем

Др. Климент Сарницкий ч. сьв. В. В.

Господарство, промисл, торговля, гиґієна і виховане.

Добрі ради.

— Голову до гори! Але не задирати носа! Сьмілому щастє помагає. А хто сьмілий, той держить голову до гори і дивить ся кождому просто в очи. Хто нагинає карк, той може бути певний, що по нїм дістане. Але хто хоче держати голову до гори, мусить бути певний себе, мусить знати, що нїхто не поважить ся сказати єму, що він чоловік без совісти, без чести, без Бога в серци. Голову до гори може і повинен держати хоч би й найбіднїйший чоловік. Але нехай нїхто не дре носа до гори, нехай не думає, що нема вже понад него, бо знайдуть ся такі, що утруть єму носа. Голову до гори може і повинен держати кождий господар, бо він прецї собі пан на своїм ґрунтї, хоч би его мав лиш чверть морґа, хоч би лиш мав свій власний кутик і здорові руки. Голову до гори може і повинен держати кождий, хоч би й найнизший урядник, скоро сповняє совістно свій обовязок; не потребує еї гнути перед нїким. Голову до гори може держати кождий робітник і зарібник, скоро честно хоч тяжко зарабляє собі на кавалок хлїба. Лиш тому годї держати голову до гори, кому щось гне еї в долину. А нїчо еї не може так гнути як нечиста совість і погане рабство, котрі роблять з чоловіка худобину, що ходить вічно з похиленою головою і не може еї піднести до того, що еї сотворив. Скажете може: А хиба-ж нужда і біда, клопоти і журa, смуток і гризота не нагинають голови в долину? Нї! Ану спробуйте всї, котрим нужда, біда, клопоти, жура, смуток і гризота нагинають голову і піднесїть еї сьміло до гори, але так, жваво, на раз! два! три! — випростуйте еї борзо, а побачите, чи не стане вам зараз лекше, чи не обтрясете ся в однїй хвили від всякої мороки і чи не стане вам відраднїйше? Хоч би яке нещастє на вас впало — голову до гори! Випростуйтесь до него, загляньте сьміло єму в очи, а побачите, що оно вас не переможе, бо не натрафило на того, що готов перед ним карк нагнути. А вже нїколи не гнїть голови перед такими самими людьми як ви, чи они сяк або так убирають ся. Але не задирайте носа, бо вам утруть! Честь собі, але й честь другому.

— Під конець року зробить добре кождий господар, коли розгляне ся добре в своїм господарстві, розважить добре все, що зробив, а що повинен був ще зробити, що пригосподарив, а що стратив і так представить собі докладно образ всеї своєї господарки за цїлий рік. Нехай обчислить ся добре зі всїм, а тогди побачить, що було добре а в чім зле, а тогди нехай приступає до уложеня пляну своєї господарки на слїдуючий рік. Без добре обдуманого пляну, без ясної цїли, без обчисленя своїх сил і засобів господарских не повинен нїякий господар розпочинати новий рік. До такої роботи єсть ще цїлий місяць часу.

— Як пізнавати вік у дробу? Старий дріб пізнає ся по слїдуючих ознаках: Старі гуси мають грубі міцні крила, грубий, твердий дзюб і грубу шкіру, молоді гуси мають особливо делїкатну шкірку під крилами. У качок майже так само; молоді мають ще крім того розмірно довгий дзюб. Молоді кури пізнати поблискучій, гладкій лусцї на ногах і по тоненькім гребени; старі мають рапаву луску, тверді остроги, грубий гребінь і твердий дзюб. Старі голуби мають червоні ніжки, а молоді ясний і жовтавий пух, котрого старі не мають.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Віденъ 1 грудня. Кн. Ернеста Віндішґреца, поручника артилериї 11 полку у Львові, котрий для поратованя здоровля перебуває на Корсицї, напали розбишаки у Віццавонї і обрабували. Князь мав при собі значну суму гроший і богато дорогоцїнних річий.

Рим 1 грудня. Мінїстер Рудінї предложив парляментови проект закона о ухваленю для кн. Неаполя апанажі в сумі одного мілїона і додав, що король постановив звертати сю суму скарбови державному із своєї лїсти цивільної.

Софія 1 грудня. Вибори до Собрания випали зовсїм в користь правительства. Вибрано всего лиш 20 опозиционїстів, але нї одного з їх проводирів.

Рух поїздів зелїзничих

важний від 1 мая 1896, після середно-европ. год.

Відходять до

	Поспішні			Особові			
Кракова	8·40	2·50	11·00	4·40	9·55	6·45	—
Підволочиск	5.55	2·06	—	—	9·30	10·45	—
Підвол. з Підз.	6·08	2·19	—	—	9·48	11·12	—
Черновець	6·10	—	—	10·15	2·45	—	—
Черновець що понедїлка	—	—	—	10·25	—	—	—
Белзця	—	—	—	9·15	—	—	—
Мушини на Тарнів	8·40	11·00	—	4·40	—	6·45[1]	—
Гребенова [2]	—	—	—	—	9·35	—	—
Сколього і Стрия	—	—	—	5·22	9·35	3·05	7·22
Зимної Води [4]	—	—	—	—	3·29	—	—
Брухович [5]	—	—	—	—	1·20	—	—
Брухович [6]	—	—	—	—	3·20	—	—
Янова [7]	—	—	—	9·45	3·00	8·55	—
Янова	—	—	—	9.45[8]	1·05[9]	3·00[10]	6·25*

[1]) Від 1 червня до 30 вересня. [2]) Від 10 липня до 31 серпня. [3]) До Сколього лише від 1 мая до 30 вересня вкл. [4]) Від 1 мая до 6 вересня в недїлї і сьвята. [5]) Від 1 мая до 6 вересня в недїлї і сьвята. [6]) Від 1 мая до 6 вересня в будні дни. [7]) Від 1 мая до 15 червня і від 1 вересня до 30 цьвітня кождого дня. [8]) Від 16 червня до 31 серпня що день. [9]) Від 16 червня до 31 серпня в недїлї і сьвята. [10]) Від 16 червня до 31 серпня в тиждневі дни.

Поїзд блискавичний зі Львова 8·40 рано, в Кракові 1·48 по полудни, у Відни 8·56 вечер.

Час подаємо після годинника середно-европейского; він різнить ся о 36 мінут від львівского: коли на зелїзници 12 год., то на львівскім годиннику 12 год. і 36 мін.

яечка, а тогди витїкає живиця і гусне та твердне на галузках. Шеляк збирають тогди з галузками, і він називає ся шеляком лїсковим. Найлїпший єсть тогди, коли має ще в собі останки згаданих комах, котрі надають єму червоної краски. Відлупаний з галузок шеляк, роздроблений і переварений з содою, стає жовто-брунатний і називає ся шеляком зернистим. Наконець перетоплюють зернистий шеляк і виливають на пізанґове листе і він тогди, тоненькі широкі плитки жовтавої або брунатно-червоної барви, єсть твердий, прозорий і блищить ся. В шеляку знаходить ся кілька родів живиць, головно же т. зв. лякова живиця, рід товщи і воску, а крім того ще й краска. Шеляк розпускає ся майже зовсїм в спіритусї, але все-таки, щоби добре розпустив ся, треба ще спіритус огріти. Розпущеного в боракcї уживають капелюшники до надаваня повстянним (фільцовим) капелюхам твердости і до робленя їх неперемакаючими.

Дуже важною в промислї живицею єсть копаль. Під сею назвою розуміє ся кілька родів дуже твердих і трудно топливих живиць, котрі своїм походженем зближені до бурштину. Мякші роди називають в Анґлїї також „аніме“. Копаль єсть живицею з якихсь передпотопових дерев, але яких, годї знати, бо як-раз найлїпший, найтвердший копаль знаходять в таких місцях, де нема анї слїду, щоби там були колись такі дерева, що витворювали сю живицю. Найтвердший і найлїпший копаль приходить із Занзибару. Він єсть лиш ледви що слїд мякший від бурштину; найлїпший приходить з Мозамбік. Инші сорти називають ся після місцевости, де его добувають: Сієра Леоне, Ґабон, Анґоля, копаль каврі, манїля і полудново-американьский.

Копаль знаходить ся в земли більшими або меншими грудами, иноді 10 до 50 кільо тяжкими, єсть зверха рапавий і як би зложений з дрібних, невиразно шестигранних бородавочок; часом буває попуканий, або й гладкий, круглий як би виточений, подібний зовсїм до ріняка. Всхідно-африканьскі копалї бувають звичайно вкриті ще досить грубою і твердою верствою землї і їх треба ще полокати в лодовім лузї. На західнім побережу тягнуть ся копальнї копалю довгим рядом через кілька сот миль а головна маса приходить з Анґлїї і Бенґвелї. Найлїпший із сих сорт приходить із Сієра Леоне. Він буває в грудках на 2 до 3 центиметрів грубих, єсть одностайний, гладкий, прозорий, безбарвний або жовтавий. Ґабуньский копаль єсть жовтавий як вино, иноді з червоними плямками. Анґольский єсть гірший від того, що з Сієра Леоне, але буває часом дуже твердий.

Найзамітнїйший єсть т. зв. копаль каврі, котрий походить з дерева каврі, рода сосни, що росте на Новій Зеляндиї і творить там цїлі лїси. Корінє, пень і галузє того дерева пускають живицю, звістну також під назвою новозеляндскої живицї дамара. Отже на тім острові знаходять ся місця, де викопують копаль грудами, що важать і до 50 кільо. Копаль сей походить на певно із згаданого дерева і затверд, так сказати би, закаменїв сьвіжо вже в наших часах. Він буває в середнї брунатний або сивозеленавий, жовтавий або і безбарвний; розтертий в руцї пахне приятно а розгризений має смак корінний. Щоби копаль розпустити, треба его насамперед стопити, змішати з піском, відтак налити спіритусу і через довший час варити а наконець перефільтрувати.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Крeховецкий

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.